

principles of right is certain; determination of concept of realization of principles of right is given youth on labour; the criteria of classification of principles of realization of right are set forth youth on labour.

Key words: principles of right, realization right, right for young people on labour.

УДК 349.2:343.162

*Г.А. Зуб,
здобувач кафедри
трудового права та права соціального забезпечення
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ЩОДО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДДІВ У ВІДСТАВЦІ

У статті доводиться, що право на пенсійне забезпечення є складовою не тільки конституційного права на соціальний захист суддів, а й гарантією їх незалежності. Конституція та закони України виокремлюють суддів як категорію громадян України, що потребує додаткових гарантій соціального захисту з боку держави.

Ключові слова: суддя, статус судді, незалежність, відставка, пенсійне забезпечення, довічне грошове утримання

З метою приведення національної системи судочинства у відповідність до міжнародних стандартів, підвищення ролі суду та статусу судді у суспільстві, забезпечення незалежності суддів 7 липня 2010 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [1]. Поряд із посиленням (а) вимог до кандидата на посаду судді, (б) відповідальності судді, вищевказаним законом, більш детально регламентовані окремі питання пенсійного забезпечення суддів у відставці.

Метою цієї наукової статті є системний аналіз нормативно-правових актів, якими встановлюються особливості пенсійне забезпечення суддів, і формулювання пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання у цій царині.

Статтею 6 Конституції України [2] визнано існування судової влади, гарантовано незалежність і недоторканність суддів, а також заборонено незаконний вплив на них. Згідно Закону України «Про судоустрій і статус суддів» незалежність суддів забезпечується, крім іншого, належним їх матеріальним і соціальним забезпеченням. Ці гарантії обумовлені тим, що вступивши у 1995 р. до Ради Європи, наша країна взяла на себе певні зобов'язання, щодо забезпечення незалежності судової влади та її носіїв. Крім того, численні міжнародно-правові документи загального характеру передбачають право на справедливий судовий розгляд і підкреслюють таку властивість суддів як незалежність. В Основних принципах щодо незалежності судових органів вказується, що незалежність

судових органів гарантується державою і закріплюється в конституції або інших законах країни [3].

Від досконалості системи гарантій діяльності суддів залежить доля судової влади в Україні, позаяк на сьогодні, попри позитивний поступ судової реформи в Україні система нормативно-правових та організаційних способів і засобів здійснення суддями своїх прав й обов'язків не отримала належного закріплення. Здійснення незалежної судової влади і проведення в життя ідеї верховенства права виступають ключовими показниками демократичності держави. Виділення матеріально-фінансових ресурсів, що забезпечать ефективне функціонування судової системи, є важливою гарантією незалежності судової влади.

Чинне законодавством розглядає суддю як спеціального суб'єкта права соціального забезпечення. Стаття 138 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» об'єднує норми про пенсійне забезпечення суддів у відставці, а також регламентує питання їх щомісячного довічного грошового утримання.

Судді, який вийшов у відставку, після досягнення чоловіками віку 62 роки, жінками – пенсійного віку, встановленого ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [4], виплачується пенсія на умовах, передбачених ст. 37 Закону України «Про державну службу» [5], або за його вибором щомісячне довічне грошове утримання. До досягнення вказаного вище віку, право на пенсію за віком або щомісячне довічне грошове утримання мають чоловіки 1955 року народження і старші після досягнення ними такого віку: 60 років – які народилися по 31 грудня 1952 року; 60 років 6 місяців – які народилися з 1 січня 1953 року по 31 грудня 1953 року; 61 рік – які народилися з 1 січня 1954 року по 31 грудня 1954 року; 61 рік 6 місяців – які народилися з 1 січня 1955 року по 31 грудня 1955 року.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» пенсія – це щомісячна грошова виплата в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого Законом пенсійного віку чи визнання її інвалідом, або отримують члени її сім'ї у випадках, визначених законодавством.

Щомісячне довічне грошове утримання судді є особливою формою пенсійного забезпечення суддів, зміст якої полягає в гарантованій державою щомісячній грошовій виплаті звільненій від сплати податків, що служить забезпеченню їх належного матеріального утримання, в тому числі після звільнення від виконання суддівських обов'язків [6, с. 235]. Основою для такої позиції стало рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України та 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців третього, четвертого пункту 13 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та офіційного тлумачення положення частини третьої статті 11 Закону України

«Про статус суддів» (справа про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання) від 11 жовтня 2005 р. [7].

Конкретизує зазначене тлумачення рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо офіційного тлумачення поняття «щомісячне довічне грошове утримання», що міститься у підпункті «е» підпункту 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 Податкового кодексу України від 14 грудня 2011 р. [8]. За ним розглядуваний термін означає неоподатковану грошову виплату як судді, який, маючи право на відставку, продовжує працювати на посаді судді і одержує її з Державного бюджету України у вигляді щомісячного грошового утримання, так і судді у відставці, який одержує її з Пенсійного фонду України за рахунок коштів Державного бюджету України.

Відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [9] для платників-роботодавців єдиний внесок нараховується на суми нарахованої заробітної плати за видами виплат, які включають основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі у натуральній формі, що визначаються відповідно до Закону України «Про оплату праці» [10], та суму винагороди фізичним особам за виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими договорами.

Структура заробітної плати визначена ст. 2 Закону України «Про оплату праці»:

1. Основна заробітна плата. Це - винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки). Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників та посадових окладів для службовців.

2. Додаткова заробітна плата. Це - винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці. Вона включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій.

3. Інші заохочувальні та компенсаційні виплати. До них належать виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними системами і положеннями, компенсаційні та інші грошові і матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного законодавства або які провадяться понад встановлені зазначеними актами норми.

Щомісячне грошове утримання судді, який має право на відставку та продовжує працювати на посаді судді, не визначено базою для нарахування єдиного внеску.

Особливістю щомісячного довічного грошового утримання є те, що його правове регулювання і джерела фінансування визначаються Конституцією України та Законом «Про судоустрій і статус суддів».

Суддя у відставці, який не досяг віку, встановленого частиною першою цієї статті, отримує щомісячне довічне грошове утримання. При досягнен-

ні таким суддею віку, встановленого частиною першою цієї статті за ним зберігається право на одержання щомісячного довічного грошового утримання або, за його вибором, призначається пенсія на умовах, передбачених ст. 37 Закону України «Про державну службу».

Облік стажу роботи суддів, у тому числі тих, які мають право на відставку і продовжують працювати на посаді судді, ведуть працівники, які відповідають за кадрове діловодство в суді.

Щомісячне довічне грошове утримання виплачується судді у розмірі 80 відсотків грошового утримання судді з якого було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а до 1 січня 2011 року – страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, який працює на відповідній посаді.

Виплата щомісячного довічного грошового утримання на період роботи на посадах, які дають право на його призначення або право на призначення пенсії в порядку та на умовах, передбачених законами України «Про прокуратуру», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про статус народного депутата України», «Про державну службу», припиняється. На цей період призначається і виплачується пенсія відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Максимальний розмір утримання (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність.

Довічне грошове утримання суддям виплачується органами Пенсійного фонду України за рахунок коштів Державного бюджету України.

Утримання може виплачуватися за місцезнаходженням відповідного суду або на підставі заяви судді у відставці – за місцем його проживання через банківські установи або підприємства зв'язку. Заяву про призначення такого утримання подається до управління пенсійного фонду за місцем проживання або реєстрації судді через уповноважену особу за останнім місцем роботи.

Підставою для припинення виплати щомісячного довічного грошового утримання, що було нараховане у зв'язку з відставкою, є припинення відставки судді. Відставка припиняється у разі: повторного обрання на посаду судді; набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього за вчинення умисного злочину; припинення його громадянства; визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим; його смерті. Рішення про припинення відставки приймається Вищою кваліфікаційною комісією суддів України.

Право на отримання щомісячного довічного грошового утримання мають також судді, які до набрання чинності Законом України «Про судоустрій та статус суддів» вийшли на пенсію за вислугою років, по інвалідності та за інших умов, передбачених законодавством.

Вислуга років – це особливий вид спеціального стажу окремих категорій працівників, який передбачає пільгове пенсійне забезпечення у зв'язку з втратою професійної працездатності й виходом на пенсію до настання віку, який дає право на пенсію за віком. У юридичній літературі вислуга років визначається як тривалий, вимірний рядом років період трудової чи державної діяльності, що створює за певних умов право на відповідні конкретні види пільг і переваг (грошові виплати, пенсії, додаткові відпустки).

Пенсія за вислугу років — це щомісячні виплати з Пенсійного фонду та інших джерел фінансування, що призначаються довічно в розмірі, співвіднесеному з минулим заробітком (винагородою) особам, які мають установленний законом спеціальний стаж (вислугу років). За своїми ознаками й цілями пенсії за вислугу років найбільш близькі до пенсій за віком: тут також вимагається певний стаж роботи (служби), а в деяких випадках — вік. Найчастіше ці пенсії призначаються незалежно від віку. Цілі пенсійного забезпечення за вислугу років – встановлювати пенсії за вислугу років окремим категоріям громадян, зайнятих на роботах, виконання яких веде до втрати професійної працездатності чи придатності до настання віку, який дає право на пенсію за віком.

На одержання пенсії державних службовців мають право чоловіки, які досягли віку 62 роки, та жінки, які досягли пенсійного віку, встановленого ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», за наявності страхового стажу, необхідного для призначення пенсії за віком у мінімальному розмірі, у тому числі стажу державної служби не менш як 10 років, та які на час досягнення зазначеного віку працювали на посадах державних службовців, а також особи, які мають не менш як 20 років стажу роботи на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців, незалежно від місця роботи на час досягнення зазначеного віку.

Підставою для призначення пенсії по інвалідності є визнання особи у встановленому порядку інвалідом. Інвалід – це особа зі стійким розладом функцій організму, зумовленим захворюванням чи з наслідком травм, або з уродженими дефектами, що призводять до обмеження її життєдіяльності, до потреби надання їй соціальної допомоги й захисту. Інвалідність – це соціальна недостатність (деадаптація) внаслідок обмеження життєдіяльності людини, викликана порушенням здоров'я за стійким розладом функцій організму, що викликає необхідність її соціального захисту й допомоги. Життєдіяльність є повсякденною діяльністю, що здатна забезпечити людині своє існування, існування інших членів суспільства та всього суспільства у цілому шляхом навчання, спілкування, орієнтації, пересування, самообслуговування, контролю за своєю поведінкою, участі у трудовій діяльності. Вона являє собою інтеграцію фізичних, психологічних і соціальних функцій людини. Обмеження життєдіяльності – неможливість виконувати повсякденну діяльність способом та в об'ємі, звичайних для людини, що створює перешкоди у соціальному середовищі, ставить її в незручне становище порівняно зі здоровими і проявляється частковою або повною втратою здатності до самообслуговування, пересування, орієнтації, спілкування, навчання, контролю за поведінкою, а також значним обмеженням обсягу трудової діяльності,

зниженням кваліфікації і призводить до соціальної дезадаптації. Причина, група, час настання інвалідності, строк, на який вона встановлюється, визначаються медико-соціальною експертною комісією, підпорядкованою Республіканському в АРК, обласним і міським у містах Києві й Севастополі центрам (бюро) медико-соціальної експертизи.

Особи, визнані інвалідами, мають право на пенсію по інвалідності, залежно від групи інвалідності, за наявності такого страхового стажу на час настання інвалідності або на день звернення за пенсією:

а) для інвалідів I групи: до досягнення особою 25 років включно – 1 рік; від 26 років до досягнення особою 28 років включно – 2 роки; від 29 років до досягнення особою 31 року включно – 3 роки; від 32 років до досягнення особою 34 років включно – 4 роки; від 35 років до досягнення особою 37 років включно – 5 років; від 38 років до досягнення особою 40 років включно – 6 років; від 41 року до досягнення особою 43 років включно – 7 років; від 44 років до досягнення особою 48 років включно – 8 років; від 49 років до досягнення особою 53 років включно – 9 років; від 54 років до досягнення особою 59 років включно – 10 років.

б) для інвалідів II та III груп: до досягнення особою 23 років включно – 1 рік; від 24 років до досягнення особою 26 років включно – 2 роки; від 27 років до досягнення особою 28 років включно – 3 роки; від 29 років до досягнення особою 31 року включно – 4 роки; від 32 років до досягнення особою 33 років включно – 5 років; від 34 років до досягнення особою 35 років включно – 6 років; від 36 років до досягнення особою 37 років включно – 7 років; від 38 років до досягнення особою 39 років включно – 8 років; від 40 років до досягнення особою 42 років включно – 9 років; від 43 років до досягнення особою 45 років включно – 10 років; від 46 років до досягнення особою 48 років включно – 11 років; від 49 років до досягнення особою 51 року включно – 12 років; від 52 років до досягнення особою 55 років включно – 13 років; від 56 років до досягнення особою 59 років включно – 14 років.

Пенсія по інвалідності державного службовця призначається за наявності вищевказаного страхового стажу, особам, визнаним інвалідами I або II групи у період перебування на державній службі, які мають стаж державної служби не менше 10 років, а також особам з числа інвалідів I або II групи незалежно від часу встановлення їм інвалідності, які мають не менше 10 років стажу державної служби на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців, якщо безпосередньо перед зверненням за призначенням такої пенсії вони працювали на зазначених посадах.

Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається неприцездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні, за наявності в годувальника на день смерті страхового стажу, який був би необхідний йому для призначення пенсії по III групі інвалідності, а в разі смерті пенсіонера або осіб, інвалідність яких настала в період проходження строкової військової служби, – незалежно від тривалості страхового стажу.

У разі смерті особи у період перебування на державній службі за наявності у померлого годувальника стажу державної служби не менше 10 ро-

ків непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні (при цьому дітям - незалежно від того, чи були вони на утриманні померлого годувальника), призначається пенсія у зв'язку з втратою годувальника на одного непрацездатного члена сім'ї у розмірі 70 відсотків суми заробітної плати померлого годувальника, з якої було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а до 1 січня 2011 року – страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, а на двох і більше членів сім'ї – 90 відсотків.

Таким чином, право на пенсійне забезпечення є складовою не тільки конституційного права на соціальний захист суддів, а й гарантією їх незалежності. Конституція та закони України виокремлюють суддів як категорію громадян України, що потребує додаткових гарантій соціального захисту з боку держави.

Література

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р., №2453-VI // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 55/1. – Ст. 1900.
2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р., №254к/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
3. Основні принципи щодо незалежності судових органів: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 29.11.1985 р. // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.un.org.ru
4. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р., №1058-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – №49-51. – Ст. 376.
5. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 р., №3723-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – №52. – Ст. 490.
6. Право соціального забезпечення в Україні: підруч. / за заг. ред. Л.І. Лазор, С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко. – Х.: ФІНН, 2009. – 434 с.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України та 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців третього, четвертого пункту 13 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та офіційного тлумачення положення частини третьої статті 11 Закону України «Про статус суддів» (справа про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання) від 11.10.2005 р., №8-рп/2005 // Офіц. вісн. України. – 2005. – №42. – Ст. 2663.
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо офіційного тлумачення поняття «щомісячне довічне грошове утримання», що міститься у підпункті «е» підпункту 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 Податкового кодексу України від 14.12.2011 р., №18-рп/2011 // Офіц. вісн. України. – 2011. – №100. – Ст. 3666.

9. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р., №2464-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – №2-3. – Ст. 11.
10. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р., №108/95-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – №17. – Ст. 121.

Зуб Г.А. О пенсионном обеспечении судей в отставке

В статье доказывается, что право на пенсионное обеспечение является составляющей не только конституционного права на социальную защиту судей, но и гарантией их независимости. Конституция и законы Украины выделяют судей как категорию граждан Украины, которая нуждается в дополнительных гарантиях социальной защиты со стороны государства.

Ключевые слова: судья, статус судьи, независимость, отставка, пенсионное обеспечение, пожизненное денежное содержание

Zub G.A. About the pension providing of judges in retirement

In the article proved, that a right on the pension providing is making not only constitutional right of social defence of judges but also by the guarantee of their independence. A constitution and laws of Ukraine select judges as category of citizens of Ukraine which needs additional guarantees of social defence from the side of the state.

Key words: judge, status of judge, independence, retirement, pension providing, permanent money alimony

УДК 347.73

Мамалуй О.О.

канд. юр. наук,

суддя господарського суду Харківської області

Васильєва М.О.,

Національний університет „Юридична академія України

ім. Ярослава Мудрого”

ПОДАТОК НА БЕЗДІТНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Статтю присвячено дослідженню перспектив застосування спеціальних ставок оподаткування податком на доходи фізичних осіб в залежності від наявності та кількості дітей у платника.

Ключові слова: оподаткування, Податковий кодекс України, податок на бездітність, податок на доходи, фіскальна функція.

23 лютого 2012 р. в Верховній Раді України було зареєстровано законопроект № 10112 «Про внесення змін до статті 167 Податкового кодексу